

Doç. Dr. C.Coşkun Küçüközmen Ekonomik Çözüm yirmi yaşında

Değerli okurlar, Gazetenizin elinizdeki sayısı **20. Yıl Özel Sayısı**. Bundan 20 yıl önce yani 1994 yılında ülkemiz büyük bir ekonomik krize girmişti. Bu dönemde gazete çıkarmanın şansı fazla olmayan bir girişim olduğunu söylemek sanırım abartı olmaz. Ancak Sayın A.Yener Özkesen ve ekibi, içinde buldukları ahval ve şeriata bakmaksızın yollarına devam ettiler ve gazeteniz Ekonomik Çözüm sizlerin de desteğiyle bugünkü seviyesine ulaştı. Kendilerini tebrik ediyor ve gelecek nesillere bırakacakları bu anlamlı girişimin nice yirmi yıllar görmesini diliyorum.

Değerli okurlar, 1994 krizini 2001 yılında yaşadığımız krizin bir öncüsü olarak kabul edebiliriz. Ayrıca bu iki krizi **made in Turkey** olarak da isimlendirebiliriz. Yani yerli malı krizler. Aslında gerekli dersler alınsaydı belki 2001 krizini yaşamayacaktık. Ancak 2001 krizini yaşamamızın ne kadar büyük bir şans olduğunu da küresel krizde anladık. Zira bu krizden daha az etkilenen ülkeler grubunda yer alıyorduk. Neticede yerli malı deneyim kısmen de olsa işe yaradı.

Yukarıda yaptığımız varsayım-

lar ve göndermelerin elbette eleştirilecek birçok yanı vardır. Olayları ve etkilerini anında değerlendirmek zordur. Zaten iktisatçılar bu bağlamda ikiye ayrılır. **Ex-ante ve Ex-post iktisatçılar**. Aslında böyle bir ayırım gerçekten var mı bilemiyorum ama bir seminerde konuşmacıların birinden duymuştum bu terimleri. Terimleri biraz açarsak bir olay gerçekleşikten ve üzerinden zaman geçtikten sonra olayın doğruluğu ve yanlışlığı üzerine ahkâm kesen iktisatçılar ve olay öncesi ahkâm kesen iktisatçılar. Örnek olarak döviz dar boğazını aşmak için TCMB nezdinde tutulan işçi döviz hesaplarını verebiliriz. Bir isim değişikliği (Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesabı), hesabın işleyişine dayalı birkaç ufak yenilik (vade bozalsa bile bakiyeye vadeli muamelesi yapmak) ve oldukça yüksek sayılabilecek bir faiz oranı ile döviz darboğazı kısmen aşılmıştı. TCMB bu küçük farklılıklarla mevduat bankası rolünü üstlenmeden bir mevduat bankası gibi davranmıştı. Hatta bazı yabancı tasarruf sahipleri bile cazibesine kapıldıkları yüksek faizi elde etmek için birikimlerini güvendikleri gurbetçilerimize emanet ederek dolaylı yoldan TCMB

nezdinde hesap sahibi oldukları bilinir. Döviz dar boğazı kıs-

men de olsa aşılmıştı ama bu işin maliyeti de oldukça yüksek olmuştu. O an için neler yapılabilir ya da yapılmalıydı sorusunun yanıtını bulmak zor. O günün koşulları ve sorunun ivedilikle çözülmek istenmesi, para politikası yönetimini ve siyasi iradeyi böyle bir karar almaya zorlamış olabilir. Ama "bu uygulama külliyen hatalıydı" diyen Ex-Post iktisatçılara önerim şu: O günün koşullarını tekrar oluşturarak alınması gereken doğru kararların neler olabileceğini "o zamanın bilgi seviyesi ve piyasa koşulları" ile simüle ederek belirlemek ve elde edecekleri sonuçları paylaşmak.

Gelelim bizi 2001 krizine götüren süreç. O dönemde de Türkiye popülist iktidar vaatlerinin ve hızlı büyümenin (kalkınma demiyoruz) yanı sıra AB'ye üye olma illüzyonunun heyecanı ile ekonomideki kötü gidişatı pek umursamıyordu. Enflasyona karşı kampanyalı mal satışları giderek yayılıyor, psikolojik bir "zam" hareketi karşısında insanlar hızla borçlanıyor ve tüketiyordu. Artan enflasyon ve ulusal paranın sürekli değer yitirmesi nedeniyle TL cinsinden borçlanmak adeta imkânsız hale gelmişti. Herkes birbirine ya

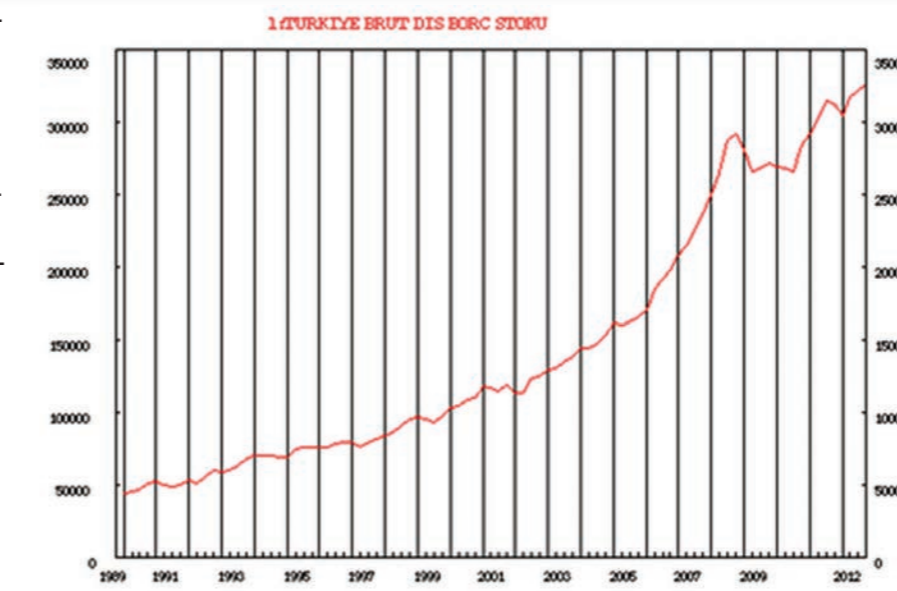
Dolar/Mark üzerinden borç verip alıyor ya da borcunu/alacağını döviz fiyatına endeksliyordu. Mantar gibi çoğalan bankalar ise yüksek faizlerle borçlanma ihtiyacında olan devletle, tasarrufuna yüksek faiz peşinde koşan mudi arasında aracılık yapıyor ve adeta risksiz tefecilik yapıyorlardı. Yaptıkları işin bankacılık olmadığını anlamaları gecikmedi. Kamu borçlanmasının disiplin altına alınarak borçlanmaya sınır getirilmesi üzerine tatlı kâr (aracılık) dönemi bitti ve birer birer battılar. Bugünden geriye bakınca 1994 krizinde bankacılık lisansları iptal edilen (batan) Impexbank, MarBank ve TYT Bank'ın 2001 krizinin öncüleri olduğunu gör-

unutmamak gerek. Hızlı mevduat çözümlerinin ve krizin derinleşmesinin önü bu yolla alınmıştı.

Değerli okurlar, geçen yıl Mart ayında İzmir Ticaret Borsası ev sahipliğinde gerçekleştirilen Ekonomik Çözüm Konferansı'nda "Risklerden Korunma ve VOB Enstrümanları" başlığı altında yaptığım sunuma ilişkin haberin yayınlanmasının ardından Sevgili Yener Abi'nin teklifi ile Gazetenizde yazmaya başladım. Yanılmıyorsam bugüne kadar toplam 45 yazı yazdım. Haftada bir yazmama rağmen zaman zaman yorucu bir iş gibi geliyor. Ancak bir o kadar da ke-

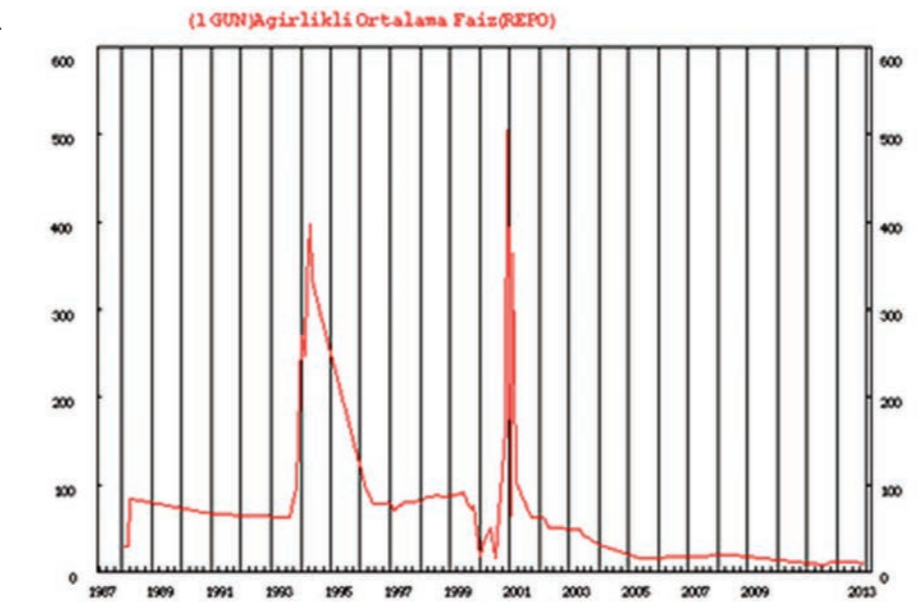
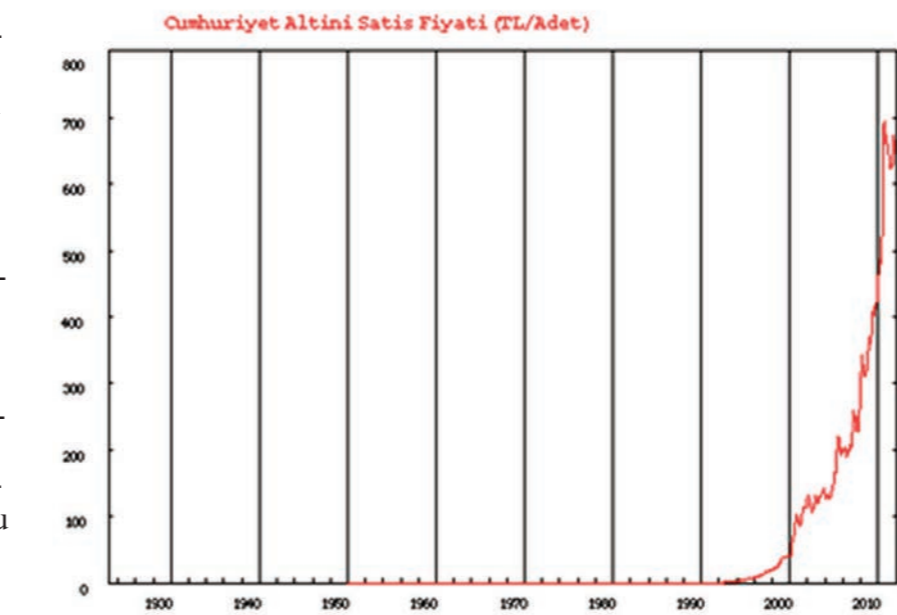
ve dostlarla farklı bir bağ kurmanıza neden oluyor, bilgi ve deneyiminizi daha geniş bir kesime aktarma imkânı buluyorsunuz. Elbette hatalarınız, eksikleriniz olmuyor değil. Bunları da siz değerli okuyucuların yorumlarıyla görmek, bilmek isteriz. Yorumlarınızı eksik etmeyin lütfen. Yazının sonuna geldiğimiz bu noktada son yirmi yılı fazla yorum yapmadan üç grafik yardımıyla görsel olarak sunmaya çalışacağım. Grafikler TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi üzerinden çizdirimiştir. İlk grafik Açık Piyasa Repo ve Ters Repo İşlemleri olup 1987-2013 (Mart) arasındaki dönemi aylık bazda gösteriyor. 1994 ve 2001 krizlerinin etkisini görebilmek açısından anlamlı bir grafik.

İkinci grafik 1989-2012 arasında borçluluk seviyesindeki artış gösteriyor. Dış Borç Stoku (Brüt, Hazine) verileri üçer aylık dönemler itibarıyla olup ABD Doları (Milyon) cinsinden. Sanırım fazla söze gerek yok. Son grafik ise Cumhuriyet Altını satış fiyatını gösteriyor. Ortalama Altın Fiyatları -Serbest Piyasa rakamları ve aylık bazda TL cinsinden. Yorumu size bırakıyorum. Değerli okurlar geçtiğimiz günlerde TCMB internet sitesinden bir basın duyurusu yayınlandı. Üç maddeden oluşan bu duyurunun ikinci maddesi sanırım ilginizi çekecektir: "Uzun zamandır faaliyetlerini Karaköy Bankalar Caddesinde sürdür-

mekte olan İstanbul Şubemiz bulunduğu bölge itibarıyla hizmet sunmakta bazı zorluklar yaşamaktadır. Tarihi değer taşıyan bu bina ya-

pılacak restorasyon çalışmasının ardından "Türkiye İktisat ve Para Tarihi Müzesi" olarak hizmete devam edecektir". Sağlıcakla kalın.

mek zor olmuyor. O zaman mevduata getirilen tam güvenceyi de

yıflı bir iş olduğunu itiraf etmeliyim. Okuyucularla, öğrencilerle